

12. Зібрання постанов Уряду України, 1991, №11, ст. 109
13. Зібрання постанов Уряду України, 1991, №11, ст. 109
14. Система інформаційно-правового забезпечення Ліга: Закон Преміум 9.1.2/ файл U017400.LHT
15. Зібрання постанов Уряду України, 1992, №5, ст. 122
16. Збірник розпоряджень Президента від 30.06.1992, № 2
17. Зібрання постанов Уряду України, 1992, №5, ст. 122
18. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/6/91/ed19931013>
19. Система інформаційно-правового забезпечення Ліга: Закон Преміум 9.1.2/ файл KMP92225.LHT
20. Урядовий кур'єр, 1992, 11, 20.11.92 №54 – 55
21. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/525/92>
22. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/692-92-%D0%BF>
23. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/737-92-%D0%BF>
24. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/41-93-%D0%BF>
25. Зібрання постанов Уряду України, 1993, №7, ст. 143
26. Система інформаційно-правового забезпечення Ліга: Закон Преміум 9.1.2/ файл KMP93361.LHT
27. Зібрання постанов Уряду України, 1993, №12, ст. 256
28. Система інформаційно-правового забезпечення Ліга: Закон Преміум 9.1.2/ файл KMP93945.LHT

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 351:332

Тоцький С.В.,

здобувач Академії муніципального управління

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В статті окреслено основні завдання держави у сфері економічної безпеки щодо реалізації структурної й інноваційної політики в короткостроковій і довгостроковій перспективах, а також створення умов для реалізації комплексу необхідних для їх здійснення заходів, що відповідають створенню й зміцненню факторів зростання інвестицій у реальний сектор економіки.

В статье обозначены основные задачи государства в сфере экономической безопасности по реализации структурной и инновационной политики в краткосрочной и долгосрочной перспективах, а также создание условий для реализации комплекса необходимых для их осуществления мероприятий, соответствующих созданию и укреплению факторов роста инвестиций в реальный сектор экономики.

The article outlines the basic tasks of the state in economic security to implement structural and innovation policy in the short and long term, as well as to create conditions for the realization of complex necessary for them to implement measures that meet the establishment and strengthening of the growth factors of investment in the real sector of the economy.

На актуальність проблеми державного регулювання системи економічної безпеки вказують численні теоретичні дослідження й узагальнення вітчизняних учених, зокрема таких, як: А. Барановський,

С.Біла, В. Бойко, З. Варналій, В. Геєць, О. Гойчук, Б. Губський, Б.Данилишин, Я. Жаліло, М. Корецький, В. Мунтіян, Б. Пасхавер, Ю.Пахомов, В. Шлемко, Л. Яремко та інших. Разом із тим, окремі питання інноваційно-інвестиційного розвитку в системі гарантування економічної безпеки потребують додаткового вивчення.

На сьогодні в Україні існують реальні можливості для розвитку процесів економічного зростання, але його істотно сповільнює догматичне проходження курсу демократичних реформ. Саме зміна цього курсу й може розглядатися як головна передумова економічного зростання в країні. Україна продовжує залишатися вразливою перед лицем кон'юнктурних потрясінь, пов'язаних зі зміною світових цін на сировинні ресурси й енергоносії. Їх зниження спричинить зниження економічного зростання. Отже, найважливішою умовою макроекономічної стабілізації є проведення глибоких структурних, соціальних і інституційних реформ.

На думку ряду українських науковців та аналітиків, у пропонованих урядом розробках простежуються ті самі тенденції і методи, реалізація яких призвела до занепаду національної економіки, затяжної кризи, руйнування науково-технічного потенціалу країни і зубожіння населення [1; 2; 3]. Відмова від регулюючої ролі держави, сподівання на всесилля ринку, вилучення внутрішніх джерел зростання, акцент на підтримці західних кредиторів призведуть до негативних наслідків.

У цих умовах найважливішими завданнями є розробка взаємозалежної структурної й інноваційної політики держави в короткостроковій і довгостроковій перспективах, а також створення умов для реалізації комплексу необхідних для їх здійснення заходів. Як головна мета структурної політики бачиться сприяння підвищенню конкурентоспроможності українських товарів і послуг як на внутрішньому, так і на світових ринках, збільшенню частки галузей, що виробляють продукцію з високим ступенем переробки, а також галузей сфери послуг. Це відповідає створенню й зміцненню факторів зростання інвестицій у реальний сектор національної економіки: імпортозаміщенню, диверсифікованості експорту, стимулюванню й насиченню внутрішнього виробничого й споживчого попиту.

Для закріплення позитивної динаміки промислового виробництва необхідне стимулювання систематичного зростання внутрішнього попиту на продукцію вітчизняної промисловості з боку підприємств, населення й державного бюджету.

Щодо імпортозаміщення, то сучасні тенденції імпортозаміщення в цілому можуть розцінюватися як позитивне для української економіки явище. Додатковий попит на продукцію, що заміщує імпорт, може бути задоволений двома основними способами:

1. Шляхом збільшення завантаження виробничих потужностей, використовуваних для виробництва продукції, що заміщує імпорт, у випадку, якщо обсяги виробничих потужностей підприємства і їх стан відповідають величині попиту на вироблену продукцію.

2. Шляхом введення нових потужностей на основі тендерних конкурсів будівельних і машинобудівних фірм, а також інвестиційних проектів з використанням як імпортного, так і вітчизняного обладнання, у випадку, якщо розміри попиту на продукцію, що заміщує імпорт, перевищують існуючі виробничі можливості підприємства.

Оцінюючи позитивний ефект від імпортозаміщення, варто дотримуватися політики розумного протекціонізму й виявляти певну обережність у стримуванні імпорту, що є чинником підвищення конкурентоспроможності української продукції. Крім того, практика показала, що обмеження імпорту, зокрема, шляхом зростання ставок митного збору, веде до зростання цін на ті вітчизняні товари, у виробництві яких використовуються імпортні вузли і деталі. Зокрема, йдеться про комп'ютери й інші види конверсійних виробництв. Для підтримки ринку цих товарів на довгострокову перспективу, для розвитку цих конкурентоспроможних і перспективних з погляду світового ринку виробництв необхідне зниження митного збору на комплектуючі, вузли й деталі. У зв'язку з цим видається доцільним використання так званого ступеневого митного тарифу зі зниженими ставками для проміжної продукції і з підвищеними – для товарів з високим ступенем обробки.

Крім того система імпортних митних тарифів висуває додаткові вимоги до конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Це негативним чином може позначитися на процесах імпортозаміщення в Україні. У зв'язку з цим необхідні орієнтація на поетапну зміну митних тарифів, ретельне порівняння вигід від розвитку процесів глобалізації й можливих витрат від скорочення виробництва й робочих місць у багатьох галузях і регіонах під впливом цих процесів.

Іншим напрямом стимулювання попиту на товари, структурної перебудови економіки й досягнення економічного зростання є диверсифікація, тобто розширення експорту української продукції за рахунок зростання експортноорієнтованих виробництв.

Як імпортозаміщення, так і диверсифікація експорту, пов'язані не тільки з великими витратами, а й зі значним оновленням устаткування, розширенням виробництва продукції машинобудування, що означає певні структурні зрушення в економіці країни. У перспективі слід мати на увазі, що диверсифікацію експорту варто здійснювати на основі розвитку виробництва продукції обробної промисловості.

Важливе значення має взаємодоповнення імпортозаміщувальної й експортноорієнтованої стратегії розвитку. У зв'язку з цим заслуговує на увагу досвід Тайваню, де розширення внутрішнього попиту забезпечує 43–45% приросту ВВП, а зростання експорту, половину якого становлять високотехнологічні вироби, збільшує ВВП країни на 55–57% на рік,

Таким чином, структурні зміни в економіці і їх вплив на відтворення основного капіталу багато в чому залежать від орієнтації на імпортозаміщення й розвиток експортних галузей. При цьому важливе значення мають узгодженість державної економічної і фінансової

політики, курсу гривні й інфляції, а також стимулювання внутрішнього попиту. Цікавий також досвід Японії, де підприємства користувалися валютою тільки при імпорті передових технологій і деяких виробів, потрібних для розвитку власного виробництва при виключенні імпорту продукції масового споживання. Тим самим стримувався курс ієни при одночасному стимулюванні оновлення основного капіталу.

При всій важливості імпортозаміщення й диверсифікації експорту не можна забувати, що найважливішим стимулом інвестиційного попиту та інвестиційної активності як чинників економічного зростання є стимулювання внутрішнього попиту – споживчого і виробничого. Відновлення економічного зростання вимагає відновлення платоспроможного попиту, як у споживчому, так і в інвестиційному секторах економіки. Оскільки існує пряма залежність між попитом та пропозицією, низький платоспроможний попит призводить до зникнення багатьох видів виробництв, що найвиразніше виявляється в умовах високомонополізованої економіки. Розширення сукупного попиту, у свою чергу, спирається на активну інвестиційну політику, що передбачає з-поміж іншого, активну діяльність держави, зокрема, в галузі державних замовлень, державних закупівель, які формують умови для стабільного здійснення господарської діяльності, створюючи імпульс до інвестування прибутку й амортизаційних відрахувань.

Основа для підвищення споживчого й наступного виробничого й інвестиційного попиту створить зростання реальних доходів населення. Тому для стимулювання споживчого попиту необхідна реалізація комплексу заходів соціальної спрямованості, які будуть розглянуті дещо пізніше.

Високий рівень морального й фізичного зносу промислового апарату, що стримує економічне зростання, вимагає переструктурування інвестиційних ресурсів на користь реконструкції підприємств, модернізації застосовуваного устаткування, технічного переозброєння виробництв. Оскільки сучасний стан вітчизняного машинобудівного комплексу не дає змоги повною мірою розв'язати цю проблему, на сьогодні видається доцільним інвестування в імпорт машин і технологічного устаткування. У даному випадку зміцнення гривні може послужити позитивним чинником, оскільки дасть змогу найбільш прибутковим підприємствам здобувати за кордоном передове устаткування, що працює на основі високих прогресивних технологій, замість морально застарілого й неефективного, можливості придбання якого зумовлювалися низьким курсом гривні.

Важливим напрямом з погляду стимулювання економічного зростання й забезпечення економічної безпеки України видається заохочення активізації процесів заміщення імпортного устаткування продукцією вітчизняних машинобудівних виробництв. На сьогодні скорочується (хоча й не такими високими темпами) імпорт такої машинобудівної продукції, як літальні апарати, мобільна будівельна

техніка (бульдозери, екскаватори, автогрейдери), сільськогосподарські трактори, автобуси, залізничні й трамвайні вагони.

У деяких випадках ці види продукції, що імпортується, починають замінюватися аналогічними товарами вітчизняного виробництва. Проте у багатьох випадках подібне скорочення імпорту зумовлюється зовсім іншими причинами й має негативне спрямування, оскільки пов'язано зі згортанням спільних інвестиційних програм.

Попит на імпортне устаткування зростає, перш за все, в галузях-інсайдерах, що демонструють високі темпи поживлення інвестиційних процесів. Так, за останні два роки збільшився попит на імпортне устаткування для целюлозно-паперової промисловості, продукцію добувних галузей, окремі види продукції верстатобудівної промисловості (токарські, металоріжучі верстати), устаткування для переробки сільськогосподарської продукції, що зумовлено позитивними зрушеннями в розвитку харчової промисловості. Збільшився також попит на агрегати й комплектуючі зарубіжного походження, необхідні для капітального ремонту імпортової техніки.

Причиною зростання попиту на подібну продукцію є цінова недоступність для багатьох українських підприємств нових аналогів раніше придбаного морально й фізично застарілого зарубіжного обладнання. Такі підприємства прагнуть підтримати або збільшити рівень виробництва своєї продукції за рахунок модернізації раніше завезених машин. Більшість підприємств збільшує витрати на капітальний ремонт свого устаткування, оскільки цей спосіб модернізації виробництва видається для них менш капіталомістким, ніж заміна основного капіталу на нові, прогресивніші його аналоги. У даному випадку підприємства частково вирішують проблему пристосування до платоспроможного попиту, що розширюється, залучаючи до господарського обороту зношені потужності. Також останнім часом зростають інвестиції у використовувани машини й устаткування.

Проте, це не може розглядатися як вирішення проблеми, оскільки можливості капітального ремонту застарілого устаткування не безмежні, і подібний підхід лише дещо зволікає за часом необхідність заміни парку устаткування.

Проте, у країні існує значна кількість працездатного устаткування, деколи навіть нового, сконцентрованого переважно на підприємствах галузей-інсайдерів, а також у галузях ВПК. Найчастіше це устаткування наявне й на підприємствах галузей, що не належать до інсайдерів, але перебуває в законсервованому стані й не використовується за своїм безпосереднім призначенням. З початком реструктурування застарілих виробництв і перепрофілювання незатребуваних ринком потужностей може розглядатися як один з резервів економічного зростання в Україні, пов'язаний з інвестуванням в устаткування, що є новим і водночас таким, що зберіг працездатність і можливості досить ефективного використання у виробництві. Це стосується як вітчизняної, так і зарубіжної техніки. Якщо

підприємствам не під силу ввозити дороге новітнє імпорнтне устаткування, то інвестування у менш дороге працездатне устаткування, використовуване, в короткостроковій і середньостроковій перспективі, виявитися опинитися цілком прийнятним для них. При досягненні прибутковості та її зростанні такі підприємства зможуть дозволити собі перехід на сучасніше, і відповідно, продуктивніше устаткування.

Почавши з реалізації першочергових заходів з освоєння не завантажених потужностей, поповнення оборотних коштів підприємств і зростання доходів населення, потрібно одночасно закладати основи нового етапу, коли зростання відбуватиметься на базі освоєння прогресивних наукоємних технологій, структурних зрушень, як у всій економіці країни, так і в її експортних галузях.

Головна мета інноваційної політики полягає в стимулюванні інновацій і формуванні високоефективної науково-технічної бази для виробництва конкурентоспроможних товарів і послуг, створення технологій, адекватних сучасному рівню соціально-економічного розвитку й економічної безпеки країни в умовах глобалізації світової економіки. Вирішення цих завдань сприятиме підвищенню ефективності структурних перетворень.

В умовах все більшого технічного й технологічного відставання України не тільки від розвинених країн, але й від ряду країн, що розвиваються, найважливішими завданнями забезпечення економічної безпеки країни стають випереджальний розвиток конкурентоспроможних на світовому ринку галузей і виробництв, а також розширення ринку наукоємкої продукції. З цією метою раціональним видається здійснення заходів, спрямованих на стимулювання передачі передових технологій, використовуваних у ВПК, у цивільне виробництво, введення механізмів виявлення й підтримки розвитку прогресивних технологій, освоєння яких забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку.

Цей комплекс заходів вимагає концентрації фінансових і матеріальних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки й техніки, підтримку провідних наукових шкіл, випереджальне формування науково-технічного заділу й національної технологічної бази, стимулювання залучення приватного капіталу в реальний сектор економіки, причому не тільки й не стільки іноземного, скільки вітчизняного, сконцентрованого на сьогодні у вигляді доларових заощаджень на руках у населення, а також українських капіталів, раніше вивезених за кордон. Ще однією умовою ефективності цих заходів може служити створення за безпосередньої підтримки держави інфраструктури, що забезпечує комерціалізацію результатів науково-дослідних розробок з одночасним захистом інтелектуальної власності, розвиток загальнодоступної мережі науково-технічної й комерційної інформації тощо.

Як один із найважливіших чинників, що забезпечують економічне зростання, можна виділити наявність конкурентного середовища у всіх секторах економіки. На сьогодні державі варто розробити комплекс

заходів щодо створення умов для розвитку конкуренції, до яких, на нашу думку, доцільно включити такі:

- визначення пріоритетів української економіки, що відповідають національним інтересам країни, на основі яких варто формувати основні напрями структурної політики на базі створення загальних позицій щодо цієї проблеми держави, державних органів влади, суб'єктів держави й ділових кіл;

- стимулювання зростання кількості малих і середніх підприємств;
- розвиток ринку цінних паперів як інструменту стимулювання інвестиційних проектів;

- скорочення розриву між рентабельністю у сфері обігу та у сфері виробництва;

- проведення гнучкої антимонопольної політики, спрямованої на виявлення випадків збільшення прибутку за рахунок порушення правил конкуренції;

- створення кодексу правил і етики конкуренції на основі дотримання національних інтересів країни, виходячи з вимог добросовісного характеру застосовуваних у конкурентній боротьбі методів.

Проблема досягнення економічного зростання видається важливою для України також у контексті іншої сучасної внутрішньо- і зовнішньоекономічної проблеми, а саме поліпшення інвестиційного клімату й зростання прямих інвестицій з боку як вітчизняних, так і зарубіжних власників капіталу. Логіка подібного взаємозв'язку обґрунтована економічною теорією й підтверджена світовим досвідом. На кожну гривню, вкладену урядом, банківським капіталом і промисловістю в інвестиції, припадає відповідна частка прямих іноземних інвестицій. Причому йдеться не про портфельні інвестиції, що персоніфікують собою в більшості випадків спекулятивний капітал, а в першу чергу саме про прямі інвестиції, які, зміцнюючись в економіці країни, що приймає, стають її органічною складовою.

Висновки. Визначено, що найважливішими завданнями держави у сфері економічної безпеки є розробка структурної й інноваційної політики в короткостроковій і довгостроковій перспективах, а також створення умов для реалізації комплексу необхідних для їх здійснення заходів. Основною метою структурної політики є сприяння підвищенню конкурентоспроможності українських товарів і послуг на внутрішньому та світових ринках, збільшенню частки галузей, що виробляють продукцію з високою доданою вартістю, а також галузей сфери послуг. Це відповідає створенню й зміцненню факторів зростання інвестицій у реальний сектор економіки: імпортозаміщенню, диверсифікованості експорту, стимулюванню й насиченню внутрішнього виробничого й споживчого попиту.

Використані джерела інформації:

1. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист / М.М.Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1-2. – С. 18-24.

2. Економічна теорія: [навчальний посібник] / Корецький М.Х., Дацій О.І., Кульнева Г.М. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
3. Драган І.О. Економічна безпека як об'єкт державного управління / І.О.Драган // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 29-33.

Рецензент: Дацій О.І., д.е.н., професор.

УДК 351:32:658

Федорченко В.В.,

аспірант Академії муніципального управління

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В статті розкрито специфіку малого підприємництва як об'єкту державної регуляторної політики, яка полягає у характері прояву відносин власності на рівні малих форм підприємницької діяльності. Встановлено, що мале підприємництво, яке відроджується в умовах слабо розвиненої інфраструктури, фактичної відсутності у населення психології підприємця, суперечності розвитку ринкових відносин, злочинності, є не тільки способом придбання благ, але й засобом для великих можливостей прояву власної ініціативи.

В статье раскрыта специфика малого предпринимательства как объекта государственной регуляторной политики, которая заключается в характере проявления отношений собственности на уровне малых форм предпринимательской деятельности. Установлено, что малое предпринимательство, которое возрождается в условиях слабо развитой инфраструктуры, фактического отсутствия у населения психологии предпринимателя, противоречия развития рыночных отношений, преступности, является не только способом приобретения благ, но и средством для больших возможностей проявления собственной инициативы.

In article reveals specific small business as the object of regulatory policy, which is in the nature of the manifestation of the ownership at small forms of business. Found that small business, which is reborn in a poorly developed infrastructure, the virtual absence of population psychology of the entrepreneur, the contradictions of market relations, crime is not the only way to buy goods, but also a means to greater opportunities manifestation own initiative.

Вступ. Мале підприємництво в Україні відіграє велику роль у вирішенні проблем зайнятості та формуванні конкурентного середовища. Підприємництво це самостійний і незамінний елемент ринкової економіки, що істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить внесок у зростання загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообігу тощо. Оскільки мале підприємництво є сектором економіки, то воно потребує державного регулювання, координування, планування, тобто державного управління, з одного боку, виробничими відносинами, які утворюють суспільну форму виробництва, а з іншого – продуктивними силами. Актуальність теми дослідження також зумовлена недостатньою теоретичною розробкою підходів до обґрунтування співвідношення